

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

ที่ ศธ 1537.02/ว060

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช
อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

29 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอัลมูวาหะฮ์ดีน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบเพื่อการวิจัย จำนวน 42 ชุด

ด้วยนางสาวผัดดา คารากัย นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม อักษรนิคย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และ อาจารย์ดร.วีรวรรณ สิริจิรกาก เป็นกรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้งานวิจัยของนักศึกษามีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านกรุณาช่วยตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้นำแบบสอบถามงานวิจัยไปประสานงานกับหน่วยงานของท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิมล คำศรี)

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ

โทร. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7440

ที่ ศธ 1537.02/ว060

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

29 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมุสลิมสันติธรรมมูลนิธิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบเพื่อการวิจัย

จำนวน 42 ชุด

ด้วยนางสาวผัดตา คารากษ์ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม อักษรนิคย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และ อาจารย์ดร.วิวรรณ สิริจิรสาถ เป็นกรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้งานวิจัยของนักศึกษามีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป จึงใคร่ขอคำแนะนำจากหน่วยงานของท่านกรุณาช่วยตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้นำแบบสอบถามงานวิจัยไปประสานงานกับหน่วยงานของท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิมล คำศรี)

ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ

โทร. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7440

ที่ ศธ 1537.02/ว060

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

29 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประทีปศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบเพื่อการวิจัย จำนวน 42 ชุด

ด้วยนางสาวผัดดา ดารากัย นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม อักษรนิคย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และ อาจารย์ดร.วีรวรรณ ศิริจิรกาล เป็นกรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้งานวิจัยของนักศึกษามีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านกรุณาช่วยตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้นำแบบสอบถามงานวิจัยไปประสานงานกับหน่วยงานของท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิมล คำศรี)

ผู้อำนวยการ โครงการบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ

โทร. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7440

ที่ ศธ 1537.02/ว060

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

29 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนปัญญาสารธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบเพื่อการวิจัย จำนวน 42 ชุด

ด้วยนางสาวผัดดา ดาราภัย นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม อักษรนิติย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และ อาจารย์ดร.วีรวรรณ สิริจิรกาล เป็นกรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้งานวิจัยของนักศึกษามีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านกรุณาช่วยตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้นำแบบสอบถามงานวิจัยไปประสานงานกับหน่วยงานของท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิมล คำศรี)

ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ

โทร. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7440

ที่ ศธ 1537.02/ว060

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

อำเภอเมือง

จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280

29 มกราคม 2546

เรื่อง ขอความร่วมมือในการวิจัย

เรียน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนอนุมิตดิน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบทดสอบเพื่อการวิจัย จำนวน 42 ชุด

ด้วยนางสาวผัดดา ดาราภัย นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช กำลังดำเนินการวิจัยเพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทของผู้บริหาร ในการนิเทศงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดม อักษรนิตย์ เป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา และ อาจารย์ดร.วิรวรรณ ศิริจิรกาล เป็นกรรมการที่ปรึกษา

เพื่อให้งานวิจัยของนักศึกษามีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป จึงใคร่ขอความ อนุเคราะห์จากหน่วยงานของท่านกรุณาช่วยตรวจสอบแบบสอบถามงานวิจัยของนักศึกษา โดยนักศึกษาจะเป็นผู้นำแบบสอบถามงานวิจัยไปประสานงานกับหน่วยงานของท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์อุดม คำศรี)

ผู้อำนวยการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานเลขานุการ

โทร. 0-7537-7438

โทรสาร. 0-7537-7440

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศงานวิชาการ โรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม
จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับ ผู้บริหารและครูอาจารย์เป็นผู้ตอบ
2. แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา “บทบาทของผู้บริหารในการนิเทศ งานวิชาการ โรงเรียนเอกชนประเภทสอนศาสนาอิสลาม” จึงขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบคำถามตามสภาพความเป็นจริง คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยส่วนรวม และจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่ประการใด
3. แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1. เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2. เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ และบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหาร

ขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผัดดา ดารากัย

(นางสาวผัดดา ดารากัย)

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ และบทบาทที่ปฏิบัติจริง ในการนิเทศงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียน

คำชี้แจง การพิจารณาความคิดเห็น หรือความต้องการในระดับใดหนึ่ง เมื่อพิจารณาตัดสินใจแล้ว
กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องระดับ 1 – 5

คำถามในแต่ละข้อ ขอให้ท่านได้กรุณาประเมิน 2 ครั้ง คือ ประเมินบทบาทที่ปฏิบัติจริง และ
บทบาทที่พึงประสงค์

ระดับการให้คะแนนมีดังนี้

5	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด	หรือบทบาทที่ต้องการให้ปฏิบัติมากที่สุด
4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก	หรือบทบาทที่ต้องการให้ปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง	หรือบทบาทที่ให้ปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย	หรือบทบาทที่ให้ปฏิบัติน้อย
1	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด	หรือบทบาทที่ต้องการให้ปฏิบัติน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อที่	ประเด็น	บทบาทที่ปฏิบัติจริง					บทบาทที่พึงประสงค์					เฉพาะผู้วิจัย	
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1		
0	แนะนำและให้คำปรึกษาหารือใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ			/					/				□ 0 □ 0

อธิบาย

ข้อ 0 ท่านกาเครื่องหมาย / ที่หมายเลข 3 ในช่องบทบาทที่ปฏิบัติจริง แสดงว่าท่านเห็นว่าผู้บริหารแนะนำ
และให้คำปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับปานกลาง
ท่านกาเครื่องหมาย / ที่หมายเลข 4 ในช่องบทบาทที่พึงประสงค์ แสดงว่าท่านพึงประสงค์ให้
ผู้บริหารแนะนำ และให้คำปรึกษาหารือ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพใน
ระดับมาก

ที่	ประเด็น	บทบาทที่ปฏิบัติจริง					บทบาทที่พึงประสงค์					เฉพาะผู้วิจัย
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
	แนะนำ ส่งเสริม ให้ครูสร้างเครื่องมือ การวัดผลที่มีมาตรฐาน											
	ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับ การวัดผล และประเมินผลปลายภาค / ปลายปีของโรงเรียน											

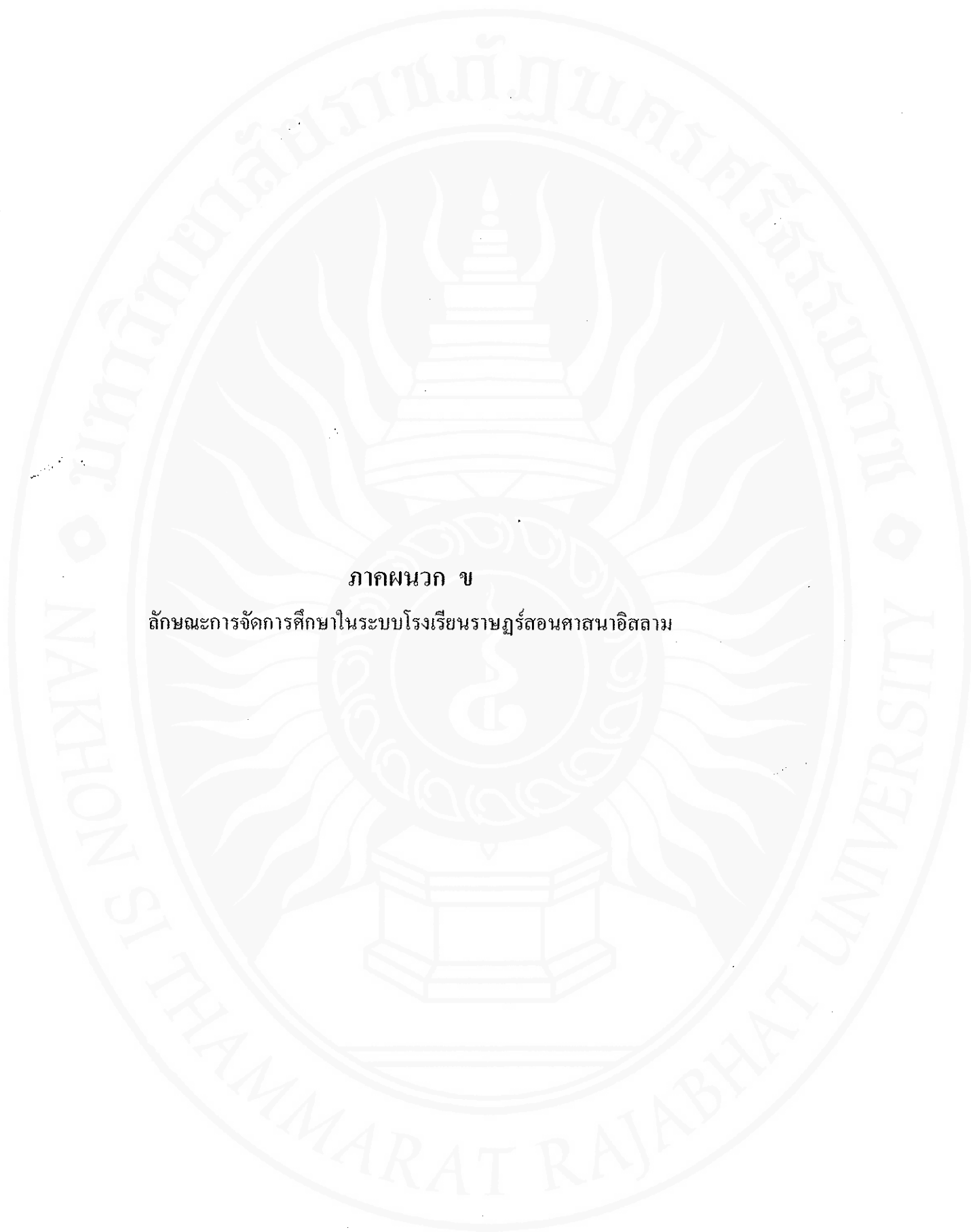
ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ภาคผนวก ข

ลักษณะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

ลักษณะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม เป็นสถาบันการกุศล เพื่อการศึกษาประเภทหนึ่ง ตามมาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นที่รู้จักกันในนามว่า โรงเรียนปอเนาะ เนื่องจากว่าโรงเรียนประเภทนี้ "ได้ถูกแปรสภาพจาก ปอเนาะ ซึ่งมาจากภาษาอาหรับว่า Pondok แปลว่า กระท่อม เป็นโรงเรียนการกุศลที่เปิดสอนวิชา ศาสนาอิสลาม

โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่แล้วจะตั้งอยู่ในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ปัตตานี นราธิวาส

ยะลา และสตูล โรงเรียนประเภทนี้มีประวัติความเป็นมา ที่แตกต่างและน่าสนใจไปจากสถานศึกษา ประเภทอื่น คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นอกจากจะกระทำการสอนวิชาศาสนาอย่าง เดียวแล้ว ยังได้เปิดสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพเข้าในหลักสูตรอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังได้รับความสนใจ จากประชาชนชาวไทยมุสลิม ที่อยู่ในพื้นที่อย่างมาก เพราะว่าโรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลามสามารถ สนองเจตนารมณ์และสอดคล้องกับความต้องการ อีกทั้งยังรักษาคงไว้ ซึ่งการ ศึกษาวิชาศาสนาด้วย นับตั้งแต่ที่รัฐบาลเข้าไปส่งเสริมและปรับปรุงให้แปรสภาพ เป็นโรงเรียนสอน ศาสนาอิสลาม สิ่งที่เกิดขึ้น และมองเห็น คือ มีการเปลี่ยนแปลง สภาพของสังคมไปมาก ประชาชน ได้รับการศึกษามากขึ้น บุคลากรไทยได้มากขึ้น สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น

1. ความเป็นมาและสภาพการจัดการศึกษาของปอเนาะ

1.1 หลักการพื้นฐานทางศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลาม ได้ส่งเสริม และเน้นหนัก ในหน้าที่ ผู้สืบทอดศาสนา ไว้เป็นพิเศษตาม หลักการแล้ว ถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน ที่จะต้องศึกษาหาความรู้และเผยแพร่ศาสนาของตน ตลอดช่วงแห่งชีวิต เกี่ยวกับการศึกษา ในทัศนะของอิสลาม " ให้ศึกษาดังแต่อยู่ในเปลจนถึงหลุมฝังศพ และให้ศึกษาหาความรู้ แม้ว่าจะต้องเดินทางไกลถึงประเทศจีน " การให้การศึกษาโดยเฉพาะ อย่างยิ่งผู้ที่มีความรู้ ในทางศาสนาได้แก่ โต๊ะครู ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงจะละเว้นเสียมิได้ นอกจากนี้แล้วศาสนาอิสลาม ได้กำหนดหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตร ในการให้การศึกษาอบรม ทางศาสนา เช่นเดียวกัน ฉะนั้นเพื่อเป็นการดำเนินการ ตามที่ศาสนาสอนไว้ ที่กำหนดให้มุสลิมทุกคน จะต้องศึกษาหาความรู้ ในขณะเดียวกันก็เน้น การปฏิบัติด้วย แต่การปฏิบัติได้นั้น ต้องเรียนรู้มาก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง และปัญหาจึงติดตามมา ว่า ชาวมุสลิมจะเรียนวิชาศาสนา ได้ ที่ไหน และใครเป็นผู้สอน ด้วยความตระหนักถึง หน้าที่รับผิดชอบ ในภารกิจดังกล่าว ผู้รู้ทางศาสนา จึงหาทางออกด้วย การจัดการศึกษา การเรียนการสอนการอบรม ในรูปแบบของ ปอเนาะ ขึ้น ด้วยจิต ศรัทธาเพื่อการกุศล และสืบทอดเจตนารมณ์ต่อ ๆ กันมา

1.2 ปอเนาะ

ปอเนาะ เป็นสถาบันการกุศล เพื่อสอนวิชาศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม นักวิชาการได้ให้ความหมายของปอเนาะ ดังนี้

ดร. อารง สุทธศาสตร์ ได้ให้ความหมายของ ปอเนาะ ในเชิงสังคมวิทยาว่า ปอเนาะคือ องค์กรทางสังคม ที่ทำหน้าที่สืบทอดศาสนา วัฒนธรรม นั้นเอง ซึ่งมี โต๊ะครู เป็นทั้งเจ้าของและเป็นผู้บริหารเพียงคนเดียว

ดร. โมฮัมมัด อับดุลการเคร์ ให้ความหมายของ ปอเนาะ ว่า หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

สมาน ใจปราณี กล่าวว่า ตามความหมายเดิมคำว่า ปอเนาะ เป็นคำเพี้ยนมาจากคำว่า ฟุนดุก (Pondok) ในภาษาอาหรับ แปลว่า กระท่อม แต่โดยความหมาย และความเข้าใจทางการศึกษาแล้ว หมายถึง สถาบันการสอน และเรียนวิชาศาสนาอิสลาม

ปอเนาะ จะมีอยู่กระจายทั่วไป โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีมากที่สุด ซึ่งในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้เริ่มเข้ามามีบทบาท โดยให้ ปอเนาะ ที่มีอยู่ทำการจดทะเบียน และให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม อย่างเป็นทางการในปัจจุบัน

มูลเหตุที่สำคัญยิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการได้ถือเป็นหลักการสำคัญ ในการปรับปรุงการศึกษาของเขตการศึกษา 2 โดยเฉพาะสถาบัน ปอเนาะ สืบเนื่องมาจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

รัชกาลปัจจุบันได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเพื่อเยี่ยมพสกนิกรในจังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2502 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหน้าที่พัฒนาการศึกษา ภาคการศึกษา 2 ทรงมีพระราชดำรัสว่า

“ การศึกษาที่นี้สำคัญมาก ให้พยายามจัดให้ดี ให้พลเมืองสามารถพูดภาษาไทยได้แม้จะพูดได้ไม่มากนัก เพียงแต่พอรู้เรื่องกันก็ยิ่งดี เพราะเท่าที่ผ่านมาราวนี้ มีผู้ที่ยังไม่รู้ภาษาไทย ต้องใช้ล่ามแปล ควรให้พูดเข้าใจกันได้ เพื่อสะดวกในการติดต่อซึ่งกันและกัน ” ณ จุดนี้ เป็นจุดเริ่มต้นศักราชใหม่ในระบบการศึกษา จาก ปอเนาะ เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน

1.3 การก่อตั้งปอเนาะ ในระยะเริ่มแรก

จากหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่า การเผยแพร่ ศาสนาอิสลาม ในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนำเสนอโดย นิตยสารชั้นนำของประเทศ มาเลเซีย จำนวน 2 ฉบับ คือ Pergasoh และ Suvarasiswa ในปี 1972 ได้กล่าวถึง การเผยแพร่ ศาสนาอิสลาม และการก่อตั้ง ปอเนาะ ในระยะเริ่มแรกว่า การศึกษาในระบบปอเนาะ ได้จัดตั้งเป็นครั้งแรกที่ จังหวัดปัตตานี (ปัตตานี ยะลา, นราธิวาส) และเป็นสถานศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้รู้ศาสนาในปัตตานี ได้ดำเนินการสอนในระบบ ปอเนาะ ในราว คริสตศตวรรษที่ 12

1.4 สภาพ ปอเนาะ ก่อนแปรสภาพ

1.4.1 การจัดตั้งปอเนาะ โดยส่วนใหญ่แล้ว ประชาชนจะเรียกร้องให้ โต๊ะครูเป็นผู้จัดตั้ง และมี โต๊ะครู จัดตั้งเอง แต่เป็นส่วนน้อยเท่านั้น เมื่อมีผู้ที่กลับมาจาก ประเทศอาหรับแล้ว โดยเฉพาะจาก เมกกะ ประเทศ ซาอุดีอาระเบีย จะเป็นที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน อย่างมาก ส่วนที่ดินสำหรับการจัดตั้ง ปอเนาะนั้น อาจจะเป็นของ โต๊ะครูเอง หรือประชาชน ช่วยกันบริจาค

สถานที่สำหรับใช้สอนหนังสือ นั้นจะใช้ทั้งบ้าน โต๊ะครู และมีสยิด หรือ บาลา ปอเนาะ โดยทั่วไปแล้วจะตั้งชื่อ หรือ เรียกชื่อตามที่ตั้งของ ปอเนาะ หรือชื่อตำบล และมีบางปอเนาะ เรียกชื่อตามชื่อของ โต๊ะครู

1.4.2 สภาพการจัด การเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน ในระบบ ปอเนาะ นั้นจะ

ไม่เหมือนระบบที่อยู่ในปัจจุบัน แต่ขึ้นอยู่กับ โต๊ะครู โดยมีหนังสือเรียน ซึ่งเรียกว่า " กิตาบ " (Ketab) โดยเขียนด้วย อักษรภาษาอาหรับ และมาลาญ ไม่มีระยะเวลาเรียนและการวัดผลที่แน่นอน โดยทั่วไปแล้ว โต๊ะครูจะจัดสอนหลังละหมาด ซุบฮี (ตอนเช้ามีด) และหลังละหมาดมัฆริบ (ก่อนค่ำ) เป็นหลัก

1.4.3 วิชาที่สอน วิชาที่สอนกันโดยทั่ว ๆ ไป ในโรงเรียนปอเนาะได้แก่

การสอนอ่าน คัมภีร์อัลกรุอ่าน

วิชาฟิเกอ. วิชาที่ว่าด้วยกฎหมายอิสลาม (Islamic juris prudence)

วิชา เคาฮ์ด วิชาที่ว่าด้วยเอกภาพของพระเจ้า

วิชาไวกรรมอาหรับ และภาษาอาหรับ

วิชาอื่น ๆ เช่น จริยธรรมอิสลาม กฎหมายครอบครัว แปลคัมภีร์ อัลกรุอ่าน ฮาดิษ

วิชา ที่เปิดสอนในปอเนาะนั้นจะสอนศาสนาอย่างเดียว ไม่มีการสอนวิชาสามัญเลย

1.4.4 ระยะเวลาของการเรียน สำหรับระยะเวลาของการเรียนนั้น ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับ ความต้องการและสติปัญญาของนักเรียนเอง บางคนเรียนโดยใช้ระยะเวลาเพียง 2-3 ปี โดยเรียนเพื่อให้รู้วิธีการปฏิบัติศาสนกิจ ที่บังคับที่จะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ตามหน้าที่ของมุสลิม ได้ถูกต้อง บางคนอาจเรียนได้ถึง 15 ปี เพื่อที่จะสามารถไปถ่ายทอดให้ผู้อื่น ได้ หรือไปเปิด ปอเนาะ เพื่อเป็น โต๊ะครูต่อไป การเข้าเรียนในระบบ ปอเนาะ นั้นจะเปิดอิสระ

2. การแปรสภาพปอเนาะเป็น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนปอเนาะ จัดตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดการเรียนการสอนวิชาศาสนา เท่านั้น ต่อมารัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของ ปอเนาะ ที่มีต่อการศึกษา ซึ่งน่าจะให้ได้เรียนวิชาสามัญ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ รัฐจึงได้พยายามปรับปรุงและพัฒนาระบบปอเนาะ เพื่อให้สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการทางการศึกษา ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ นอกจากวิชา

ศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียวดังที่เคยดำเนินการอยู่แล้วการปรับปรุงและส่งเสริม ปอเนาะ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มดำเนินการมาเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะปรับปรุง ปอเนาะ

ในปี พ.ศ. 2501 กระทรวงศึกษาธิการ โดยอนุมัติของคณะรัฐมนตรี ได้วางโครงการพัฒนาการศึกษาทั่วประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 12 ภาค ภาคการศึกษา 2 มี 4 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล ภาคการศึกษา 2 ได้ให้ความสำคัญต่อ ปัญหาต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาระบบปอเนาะ รัฐจึงได้ให้ความสำคัญต่อการปรับปรุง พัฒนาปอเนาะ เป็นกรณีพิเศษโดยกำหนดนโยบายออกมาเป็นระยะ ๆ

การดำเนินงานและผลการดำเนินงาน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มปรับปรุงระบบปอเนาะ โดยประกาศใช้ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริม ปอเนาะในภาคการศึกษาที่ 2 พ.ศ. 2504 โดยมีสาระสำคัญ คือ

- 1.1 ปอเนาะใด ที่มีความสนใจ ที่จะปรับปรุง กิจการ ให้ยื่นเรื่อง ขอจดทะเบียนทางราชการ
- 1.2 ปอเนาะใด ที่จัดกิจการได้คืออยู่เสมอ จะได้รับการอุดหนุนจาก กระทรวงศึกษาธิการ
- 1.3 ให้ปอเนาะที่จดทะเบียนแล้ว จัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ

ในทางปฏิบัติระยะแรกมีปัญหาเกี่ยวกับการจดทะเบียน ปอเนาะ เพราะโต๊ะครูยังไม่เข้าใจ และไม่แน่ใจว่าทำแล้วจะเกิดผลดีหรือผลเสีย รัฐต้องทำความเข้าใจ ชี้แจงและประชาสัมพันธ์ อย่างมาก ปรากฏว่าผลจากการชี้แจง และการปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2507 มี ปอเนาะ ที่ขอจดทะเบียน ดังนี้

พ.ศ. 2504	จดทะเบียน	122 ราย
พ.ศ. 2505	จดทะเบียน	17 ราย
พ.ศ. 2506	จดทะเบียน	22 ราย
พ.ศ. 2507	จดทะเบียน	10 ราย
รวม	ปอเนาะจดทะเบียน	171 ราย

นอกจากนี้ ปอเนาะ ที่จดทะเบียนเป็นสถานศึกษา รัฐบาลได้ให้การสนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือในการปรับปรุงกิจการอาคารสถานที่เรียน หลักสูตรการสอน มีชั้นเรียน มีการสอนภาษาไทย และวิชาชีพตลอดจนให้มีการวัดผลให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุงส่งเสริม ปอเนาะ ในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504 ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรได้กำหนดให้เรียน 3 หลักสูตร คือ
 - 1.1 หลักสูตรศาสนา มี 27 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน
ตอนต้น (อิบตีดาอี) ใช้เวลาเรียน 4 ปี

ตอนกลาง (ชานาวี) ใช้เวลาเรียน 3 ปี

ตอนปลาย (อาลี) ใช้เวลาเรียน 2 ปี

1.2 หลักสูตร ภาษาไทย มี 4 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์

1.3 หลักสูตรวิชาชีฟ มี 4 ชั่วโมง

2. เวลาเรียน กำหนดเวลาเรียนต่อสัปดาห์ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

ปอเนาะ ที่ดำเนินการตามระเบียบนี้ จะได้รับการส่งเสริมและอุดหนุนจากรัฐ ด้วยการให้ครูไปช่วยสอนวิชาภาษาไทยและวิชาชีฟ และให้ยืมวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนครุภัณฑ์ อื่น ๆ นอกจากนี้แล้ว ปอเนาะ ใดสามารถดำเนินการกิจการได้ผลดี ก็จะได้รับเงินรางวัลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่แปรสภาพ ปอเนาะ ที่จดทะเบียนแล้วให้แปรเป็นโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม (พ.ศ. 2508-2511)

ในปี พ.ศ. 2508 รัฐบาล ได้ส่งเสริมให้ ปอเนาะ ที่จดทะเบียนแล้ว ให้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ตามนโยบาย ของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ จึงได้ให้เงินแก่ ภาคการศึกษา 2 จำนวน 100,000 บาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปส่งเสริม และอุดหนุน ปอเนาะ ที่จดทะเบียนเป็น โรงเรียนราษฎร์และดำเนินการได้ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการปรับปรุง ส่งเสริม ปอเนาะ ในภาคการศึกษา 2 พ.ศ. 2504 กล่าวคือ ปอเนาะ ที่จดทะเบียนแล้ว ได้แปรสภาพเป็น โรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม มีการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีอาคารเรียนนอกเทศ สอนวิชาสามัญ หลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย ควบคู่วิชาศาสนาอิสลามเท่านั้น จึงจะได้รับการส่งเสริมและอุดหนุน

เพื่อให้การแปรสภาพปอเนาะเป็น โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นไปตามวัตถุประสงค์ รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็น 2 แนวนโยบายหลัก คือ

1. แนวนโยบายการให้การอุปการะเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการชักชวนและผลักดันให้ ปอเนาะอยู่ในความควบคุมของทางราชการ
2. แนวนโยบายการแทรกการเรียนการสอน วิชาสามัญ และวิชาชีฟเข้าไปในโรงเรียนเหล่านี้ด้วย

เนื่องจากไม่มีการบังคับปรากฏว่ามีปอเนาะอีกจำนวนมากไม่ได้แปรสภาพ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่อ วันที่ 14 มิถุนายน 2509 คณะรัฐมนตรีได้มีมติกำหนดนโยบายเกี่ยวกับปอเนาะ ตามข้อเสนอของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ดังนี้

1. ห้ามจัดตั้ง ปอเนาะ ขึ้นมาใหม่ หากฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ
2. ปอเนาะที่ตั้งอยู่แล้ว บังคับให้ขออนุญาต และมาจดทะเบียนเสียภายใน 6 เดือน

3. ให้แปรสภาพ ปอเนาะ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยดำเนินการเป็นขั้น ๆ ในเวลาที่แน่นอน และควรให้สำเร็จภายในเวลา 3-5 ปี โดยให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบร่วมกัน และรีบดำเนินการให้เร็วที่สุด

ในปี พ.ศ. 2510 จังหวัดได้แจ้งให้เจ้าของ ปอเนาะ มาจดทะเบียนให้แล้วเสร็จ ภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2514 ปอเนาะใดที่มีได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภายในกำหนดให้ถือว่า ปอเนาะนั้นเลิกสิ้นไป

ในการดำเนินการแปรสภาพนี้ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามภาคใต้ เรียกว่า โครงการปรับปรุง ปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2508 - 2517 งบประมาณทั้งสิ้น 748,000 บาท โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้เงิน 10,000 บาท ในปีแรกที่ขอจัดตั้ง

2. ให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญโดยใช้เกณฑ์ จำนวนนักเรียน 50-149 คน

ให้ครู 1 คน นักเรียน 150-299 ให้ครู 2 คน นักเรียน 300 - 499 คน ให้ครู 3 คน

3. ให้เงินทุน ปีละ 3,000 บาท ในปีถัดไป

4. ให้มีการผ่อนผัน เรื่องคุณสมบัติบางประการ ของเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่และครู โดยผ่อนผันไม่ต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

ในขณะนี้ เป็นระยะที่มุ่งให้ ปอเนาะ จดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนทางด้านการศึกษาไม่ได้มีการปรับปรุงอะไรมากนัก

ระยะที่ 3 เป็นระยะปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม

(พ.ศ.2512-2520)

เมื่อ ปอเนาะ ได้แปรสภาพเป็นโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามแล้ว เป้าหมายขั้นต่อไป คือ พัฒนาและปรับปรุงส่งเสริม โรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม ให้เป็นสถานศึกษาที่มีการสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพควบคู่ไปกับ การสอนศาสนาด้วย รัฐบาลได้มีนโยบายเป็นขั้นตอนดังนี้

1. นโยบาย พ.ศ. 2512

คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2512 กำหนดนโยบายด้านการศึกษาไว้ว่า

1.1 ส่งเสริมการศึกษาของเด็กไทยมุสลิม ให้สูงขึ้น รวมทั้งให้การสนับสนุนการศึกษาแก่บรรดาบุตรหลาน ของผู้นำศาสนาอิสลาม และควรควบคุมการดำเนินงาน ของโรงเรียน ปอเนาะ

1.2 ควรจัดทำโครงการ ปรับปรุงการศึกษา เฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการล้าหลังแก้ไขมูลเหตุสำคัญบางอย่าง ที่ทำให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่นิยมพูดหรือใช้ภาษาไทย

2. นโยบาย พ.ศ. 2519

คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบในแนวนโยบายเรื่องปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามที่สภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2519 มีแนวนโยบายเกี่ยวกับปอเนาะ ดังนี้

“สภาความมั่นคงแห่งชาติมีความเห็นว่า ควรดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียน ราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งแปรสภาพมาจากปอเนาะต่อไป ในขณะเดียวกันก็เร่งการศึกษาสายสามัญ และอาชีวศึกษาให้สามารถรับเด็กไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าเรียนได้มากขึ้น”

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้โครงการอุดหนุนฉบับใหม่ขึ้นเรียกว่า โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ของกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2513 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาศาสนาให้ได้ผลดีและเหมาะสม สนองตอบแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาภาคใต้ อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่าง รัฐบาลและประชาชนอีกด้วย

ระยะที่ 4 ระยะการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม(2521-ปัจจุบัน)

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2521 ซึ่งเป็นช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เกี่ยวกับนโยบายด้านสังคมจิตวิทยา เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนราษฎร์ ดังนี้

ปรับปรุง และควบคุมการดำเนินการของ โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ให้สอดคล้องกับนโยบาย พ.ศ.2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำแผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามขึ้น ซึ่งจะเห็นว่า ในแผนฉบับนี้ ได้กำหนดนโยบาย และโครงการที่จะพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม โดยคำนึงถึงการแก้ปัญหาการศึกษาและด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ควบคู่กันไปด้วย แผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าวนี้ ได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2512 ซึ่งมีวัตถุประสงค์และนโยบายในแผนงานหลัก ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อส่งเสริมประชาชนให้มีความสำนึกในความเป็นไทย
- 1.2 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาไทย
- 1.3 เพื่อยกระดับการศึกษาด้านสามัญศึกษาหน้าที่พลเมืองดี ของประเทศ และวิชาชีพ

ของประชาชนให้สูงขึ้น

เพื่อส่งเสริมประชาชน ให้มีความรู้ด้านศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างน้อยซึ่งเป็นการต้องการอันจำเป็นของประชาชน

2. นโยบาย หรือแนวทางของ การพัฒนาโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวไว้ ดังนี้

2.1 รัฐพึงเร่งปรับปรุง และส่งเสริมในด้านปัจจัยต่าง ๆ ทางการบริหาร และวิชาการเพื่อให้สามารถ จัดการศึกษา ในรูปแบบของชุมชน (Community School) ซึ่งมีการสอนทั้งวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 รัฐพึงเร่งส่งเสริมการศึกษาทางด้านภาษาไทย และสังคมศึกษา ในโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามเป็นกรณีพิเศษ

2.3 รัฐพึงเร่งส่งเสริม โตะครู นักเรียน และนักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจตระหนักถึง พหุภยต่าง ๆ ที่มีต่อความมั่นคงของชาติ

2.4 รัฐพึงเร่งแก้ไขปรับปรุงกลไกของรัฐที่ทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริม โรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลามเป็นกรณีพิเศษ

ในด้านการส่งเสริม พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และบุคลากรนั้น ในช่วงนี้ได้เน้น การพัฒนา หลักสูตรการเรียนการสอน และบุคลากรมากขึ้น โดยให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ เช่น กระทรวง ศึกษาธิการ อนุญาตให้โรงเรียนขยายการศึกษาวิชาสามัญ จากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาศาสนาได้ปรับปรุงหลักสูตรแบบเรียนให้เหมาะสม กับสภาพสังคมในขณะนั้น และ สนับสนุนให้ผู้บริหารโรงเรียน ได้มีความรู้ ภาษาไทย สังคมศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ของ โรงเรียนดังกล่าว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กลุ่มโรงเรียนที่สอนศาสนาอย่างเดียว
2. กลุ่มโรงเรียนที่สอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญ และวิชาชีพ

สำหรับโรงเรียนในเขตการศึกษา 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่สอน วิชาศาสนา คู่ วิชาสามัญหรือวิชาชีพซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนการจัดการศึกษา และพัฒนาการศึกษาประเภทนี้ สภาพการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามมี ดังนี้

1. หลักสูตร วิชาศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ ใช้หลักสูตร วิชาศาสนาอิสลามสำหรับโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ในภาคการศึกษา 2 เมื่อปี พ.ศ. 2513 ครั้งในปี พ.ศ. 2523 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่เรียกว่า “หลักสูตรอิสลามศึกษาพุทธศักราช 2523 ของกระทรวงศึกษาธิการ” ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 10 ปี โดยกำหนดระดับชั้นเรียน ดังนี้

- ก. ระดับตอนต้น (อิตีดาอียะฮ) เวลาเรียน 4 ปี
- ข. ระดับตอนกลาง (มุตาว์ซซึเตาะฮ) เวลาเรียน 3 ปี
- ค. ระดับตอนปลาย (ชานาเวียะฮ) เวลาเรียน 3 ปี

2. หลักสูตรวิชาสามัญ ใช้หลักสูตรเช่นเดียวกับโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาทั่วไป แต่ ในบางหมวดวิชา เช่น หมวดสังคมศึกษา และหมวดพัฒนาบุคลิกภาพ ใช้วิชาบางวิชาในหลักสูตร ศาสนาแทน

หลักสูตรวิชาสามัญดังกล่าว ได้แก่

ก. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการ ใช้เวลาเรียน 3 ปี

ข. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เวลาเรียน

3 ปี

ค. หลักสูตรศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3-4 พุทธศักราช 2522 กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เวลาเรียน 1 ปีครึ่ง ในปัจจุบันเปลี่ยนใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับ ม. ต้น พ.ศ. 2530 แทน

3. หลักสูตรวิชาชีพ โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ได้กำหนดหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น

2 หลักสูตรมาใช้ ได้แก่

1. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

2. หลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้น ของกรมอาชีวศึกษา

ผลการดำเนินการ ด้านการเรียนการสอน ปรากฏว่ามีโรงเรียน ให้ความสนใจเปิดสอน วิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญเพิ่มขึ้น การสอนเริ่มเป็นระบบมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2525 กระทรวงศึกษาธิการ ได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม มาเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม ซึ่งอยู่ในช่วงของการใช้แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 ในระยะนี้หลักสูตรวิชาศาสนา และวิชาสามัญ หรือวิชาชีพ ยังคงใช้หลักสูตรเดิม และในระยะนี้ โรงเรียนต่างได้ขอขยายชั้นเรียนจากมัธยมศึกษาตอนต้น ถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ขอเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 มาเป็นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

การอุดหนุนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน

จากการที่รัฐบาล ได้สนับสนุนให้โรงเรียนปอเนาะ พัฒนาเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม และให้มีการจดทะเบียนนั้น และรัฐบาลได้ให้เงินแก่โรงเรียน เพื่อเป็นเงินอุดหนุน คณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเรียกว่า “โครงการปรับปรุงปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์ ” โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2509-2511 งบประมาณทั้งสิ้น 748,000 บาท โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้เงิน 10,000 บาท ในปีแรก ที่ขอจัดตั้ง
2. ให้ครูช่วยสอนวิชาสามัญ โดยใช้เกณฑ์ นักเรียนเป็นตัวกำหนดจำนวน ครู
3. ให้เงินทุน ปีละ 3000 บาท ในปีถัดไป

จากการที่ โครงการ ปรับปรุงปอเนาะให้ เป็นโรงเรียนราษฎร์ สอนศาสนาอิสลาม ได้ สิ้นสุดลงเมื่อ พ. ศ. 2511 แล้ว กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาของเด็กไทย มุสลิมให้สูงขึ้น โดยได้ประกาศใช้โครงการอุดหนุนฉบับใหม่ขึ้นเรียกว่าโครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 3513 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน วิชาสามัญและวิชาศาสนาให้ได้ผลดี เหมาะสมสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาภาค ได้ และสร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

คุณลักษณะของโรงเรียนที่ได้รับการอุดหนุนตาม โครงการมีดังนี้

1. เป็นโรงเรียนการศึกษาพิเศษ ของศาสนาอิสลาม ที่จัดกิจการได้ดี หรือ ที่แปรสภาพ จากปอเนาะ หรือ ซึ่งเคยได้รับการส่งเสริมและช่วยเหลือตาม โครงการปรับปรุง ปอเนาะ ให้เป็นโรงเรียน ราษฎร์ของกระทรวงศึกษาธิการ
 2. ดำเนินการสอนเต็มตามเวลา ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และจัดกิจการได้ดี มีความ มั่นคงเป็นปึกแผ่นตามสมควร
 3. จัดสอนตามหลักสูตรที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการโดยเคร่งครัด
 4. จัดให้มีการสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพ และทำการวัดผลการศึกษาเป็นประจำจนมีผล การเรียนดีเด่นตามสมควร
 5. มีบริเวณโรงเรียนกว้างขวางเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน และมีอาคารเรียน เป็นเอกเทศ
 6. ห้องเรียนและห้องประกอบกิจกรรมอื่นๆ แต่ละห้องต้องมีขนาดเหมาะสมมีแสงสว่าง พอเพียง
 7. อุปกรณ์การเรียนการสอนแต่ละวิชาต้องมีมากพอสมควร
 8. มีนักเรียนไม่ต่ำกว่า 50 คน
 9. มีครูประจำทำการสอนใน โรงเรียนเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน
 10. การดำเนินกิจการโรงเรียน ต้องดำเนินไปโดยถูกต้อง ตามกฎหมาย และระเบียบข้อ บังคับ โรงเรียนราษฎร์ และข้อบังคับอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งให้ปฏิบัติตาม
- ผลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
1. โรงเรียน
 - จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาอย่างเดียว
 - จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญและวิชาชีพลดลงเช่นเดียว กันในทางตรงกันข้ามกับจำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น
 - จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาศาสนาควบคู่วิชาสามัญหรือวิชาชีพได้ขยายหลัก สูตรทั้งวิชาสามัญวิชาสามัญเพิ่มมากขึ้น
 - อาคารสถานที่ของโรงเรียน ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นอาคารเรียนถาวร มีห้องประกอบ อื่น ๆ เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนนั้นได้รับอนุญาต

2. การจัดการเรียนการสอน

- มีหลักสูตรและการวัดผลการศึกษาที่เป็นระบบตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
- มีห้องประกอบต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องฟักครู และห้อง

ปฏิบัติการต่าง ๆ

- มีสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ ตามความเหมาะสมของหลักสูตรและวิชา

ที่โรงเรียนได้รับอนุญาต

3. ผู้รับใบอนุญาต

- มีความรู้ภาษาไทยดีขึ้นสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการได้ด้วยตัว

เอง

- มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารโรงเรียนมากขึ้น และสามารถจัดทำเอกสารและ

หลักฐานต่าง ๆ ตามที่ราชการกำหนดไว้ได้ถูกต้อง

- สามารถจัดโรงเรียนได้ตามเกณฑ์ มาตรฐานและระเบียบที่กำหนดไว้ดียิ่งขึ้น
- มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายของรัฐดีพอสมควร

4. ครูสอนวิชาศาสนาอิสลาม

- ได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนและการวัดผลการศึกษาตามหลักวิชาการดี

ยิ่งขึ้น

- ได้รับการอบรมวิชาภาษาไทย และสอบเทียบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อการบรรจุ

เป็นครูโรงเรียนเอกชนได้โดยไม่ต้องขอผ่อนผัน

5. ครูสอนวิชาสามัญ

- จำนวนครูสอนวิชาสามัญที่ทางราชการส่งไปช่วยสอนเพิ่มขึ้นทุกปี
- จำนวนครูสอนวิชาสามัญ และวิชาชีพที่ทางโรงเรียนจ้างเพิ่มขึ้นทุกปีซึ่งแสดงว่าโรงเรียนได้พยายามที่จะช่วยตนเองโดยไม่หวังพึ่งจากรัฐแต่ฝ่ายเดียว

6. นักเรียน

- สามารถ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ดี กล้าแสดงออก มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- สนใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- มีโอกาสที่จะเรียนวิชาชีพขั้นพื้นฐาน
- นักเรียนที่เรียนศาสนาอย่างเดียวในโรงเรียนที่เปิดสอนศาสนาควบคู่กับวิชาสามัญ

หรือวิชาชีพรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการเรียนวิชาชีพ